

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

SEKTOR TYTONIU – ANALIZA SWOT

1. Charakterystyka sektora tytoniowego

Uprawa tytoniu ma w Polsce długą tradycję, gdyż początki uprawy są datowane na XVIII w., ale jej dynamiczny rozwój nastąpił w XX w. w związku z utworzeniem w 1922 r. Polskiego Monopoli Tytoniowego¹. W konsekwencji rozwój przemysłu tytoniowego wymagał odpowiedniej bazy surowcowej.

Tytoń jest specjalnym działem produkcji rolnej, który charakteryzuje się intensywną i pracochłonną technologią uprawy. Tytoń szlachetny jest rośliną jarą jednoroczną i w zależności od odmiany rośliny osiągają wysokość 1-2 m. W Polsce produkcja jest prowadzona z rozsady, gdyż tytoń nie może być wysiewany z nasion bezpośrednio do gleby. Wartość technologiczna liści jest zróżnicowana i w związku z tym muszą być one segregowane w trakcie ręcznych zbiorów. Uprawa dobrze udaje się na gorszych kompleksach glebowych, ale wymaga nawożenia organicznego i mineralnego oraz ochrony. Tytoń jest rośliną ciepłolubną oraz ma duże wymagania w zakresie zapotrzebowania na wodę, co jest wynikiem dużej powierzchni transpiracyjnej liści. Duże nakłady pracy wynikają z przygotowania rozsady, uprawy, chemicznej ochrony, ręcznych zbiorów liści oraz suszenia. W Polsce są uprawiane odmiany trzech grup użytkowych:

- tytoń jasny typu Virginia, który jest suszony w ogrzewanych suszarniach,
- tytoń ciemny, który suszony powietrznie,
- tytoń jasny typu Burley, który suszony powietrznie.

Uprawa tytoniu oraz produkcja i obrót surowcem tytoniowym jest ze względów podatkowych na mocy ustawy² monitorowana i nadzorowana przez KOWR. Warunkiem prowadzenia przez producenta rolnego działalności w zakresie uprawy tytoniu, produkcji lub zbytu surowca tytoniowego jest uzyskanie wpisu do Rejestru Producentów Surowca Tytoniowego. Plantatorzy tytoniu korzystają z płatności bezpośrednich związanych z produkcją, których celem jest utrzymanie produkcji na określonym poziomie. W latach 2015-2018 płatności związane z produkcją do tytoniu typu Virginia spadły z 4,34 do 3,50 zł/kg, a do pozostałych typów tytoniu z 3,05-2,46 zł/kg.

Produkcja tytoniu ma niewielki udział w strukturze towarowej produkcji krajowego rolnictwa. W latach 2012-2018 powierzchnia uprawy wykazywała tendencję spadkową, gdyż zmniejszyła się o 29,3% do 10,6 tys. ha. Areał uprawy tytoniu charakteryzuje się silną koncentracją w układzie regionalnym

- lubelsko-podkarpacki: tytonie jasne Virginia, Burley i ciemny suszony powietrzem,
- świętokrzysko-małopolski: tytonie jasne Virginia, Burley i ciemny suszony powietrzem z możliwością dosuszania i wędzenia,
- kujawsko-pomorski: tytonie jasne Virginia, Burley i ciemny suszony powietrzem z możliwością dosuszania i wędzenia,
- mazurskim: tytonie jasne Virginia i Burley i ciemny suszony powietrzem,
- dolnośląskim: tytonie jasne Virginia i Burley.

¹ Rejewski M. (1992), Rośliny przyprawowe i użytki roślinne, PWRiL, Warszawa.

² Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz ustawy o organizacji niektórych rynków rolnych, (Dz. U. 2017 poz. 2216).

Największa powierzchnia uprawy występuje w województwach: lubelskim (8,3 tys. ha), małopolskim (1,1 tys. ha), podkarpackim (1 tys. ha), świętokrzyskim (0,8 tys. ha), mazowieckim (0,7 tys. ha) i kujawsko-pomorskim (0,6 tys. ha).

Liczba plantatorów zmniejszyła się o 51,6% do 4,6 tys., ale są oni bardzo dobrze zorganizowani. Na rynku tytoniu funkcjonuje 10 grup producentów, które zrzeszają 3,1 tys. członków, co stanowi ok. 67% plantatorów. W uprawie odnotowano wzrost koncentracji struktur produkcyjnych, gdyż powierzchnia średniej plantacji zwiększyła się z 1,6 do 2,3 ha. Plony charakteryzowały się dużą zmiennością 20,3-25,2 dt/ha, a decydowały o tym warunki pogodowe w okresie wegetacji.

Tab. 1. Sektor tytoniowy w Polsce

oo	2012	2015	2017	2018
Liczba plantatorów (tys.)	9,5	-	6,2	4,6
Powierzchnia uprawy (ha)	15,0	13,4	12,9	10,6
Plon (dt/ha)	23,6	20,3	25,2	22,4
Zbiory (tys. t)	35,4	27,3	32,5	23,7
Import (tys. t)				
przetworzony	14,9	19,9	24,7	24,8
nieprzetworzony	89,3	115,2	146,8	137,1
Eksport(tys. t)				
przetworzony	12,9	23,0	32,9	39,8
nieprzetworzony	16,6	33,2	34,1	29,9

Źródło: dane ARR, ARiMR, GUS, KOWR, MRiRW, MF.

Polska należy do największych producentów tytoniu w UE, a jej udział w powierzchni uprawy i produkcji wynosi odpowiednio 14,8 i 16,6%. Większa produkcja występuje tylko we Włoszech (48,5 tys. t). Większym areałem uprawy charakteryzują się Grecja (19,9 tys. ha), Włochy (15,7 tys. ha) i Bułgaria (11 tys. ha).

Przemysł tytoniowy jest ważnym działem polskiego sektora rolno-spożywczego i charakteryzuje się dużym udziałem transnarodowych koncernów³. Przemysł tytoniowy generuje przychody na poziomie 15,2 mld zł i zatrudnia ok. 7 tys. pracowników. Przemysł tytoniowy jest działem przetwórstwa produktów rolnych, który w znacznym stopniu rozwija się na bazie importowanego surowca. Koncerny tytoniowe importują duże ilości tytoniu, który przetwarzają na wyroby tytoniowe (np. papierosy), które są w dużej części eksportowane. Obroty handlu zagranicznego surowcem tytoniowym charakteryzowały się dużą dynamiką oraz ujemnym saldem obrotów. W latach 2012-2018 import tytoniu nieprzetworzonego zwiększył się 89,3 do 127 tys. t, a przetworzonego z 14,9 do 25 tys. t. W tym samym okresie eksport tytoniu nieprzetworzonego wzrósł z 16,6 do 39 tys. t, a przetworzonego z 12,9 do 40 tys. t. Ujemne saldo wymiany handlowej tytoniem nieprzetworzonym pogłębiło się z 298,6 do 527,0 mln EUR. Saldo handlu zagranicznego tytoniem przetworzonym jest dodatnie i zwiększyło się 2,4 do 267,8 mln EUR. Dodatnie saldo eksportu wyrobami tytoniowymi wzrosło do 2,8 mld EUR i wskazuje ono na silną pozycję konkurencyjną branży. W kontekście rozwoju branży tytoniowej w przyszłości istotne jest, aby przemysł tytoniowy w jak największym stopniu wykorzystywał krajowy surowiec.

³ Chechelski P. (2008), Wpływ procesów globalizacji na polski przemysł spożywczy, Studia i Monografie, nr 145, Warszawa: IERiGŻ-PIB.

Branża tytoniowa ma kluczowe znaczenie dla budżetu państwa z uwagi na duże obciążenia wyrobów tytoniowych podatkami pośrednimi. W 2018 r. wpływ z tytułu akcyzy od wyrobów tytoniowych wyniosły 19,8 mld zł i stanowiły 27,4% wpływów z podatku akcyzowego ogółem⁴. Regulacje podatkowe oraz inne regulacje prawne⁵ mają na celu przeciwdziałanie wzrostowi konsumpcji wyrobów tytoniowych, która jest bardzo szkodliwa dla zdrowia i generuje wysokie koszty społeczne (np. opieka zdrowotna). Restrykcyjne regulacje podatkowe i duży udział podatków pośrednich w cenach detalicznych powodują, że występują skłonności do nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi, który jest zaliczany do najbardziej dochodowych działalności w szarej strefie.

2. Analiza SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• Korzystne warunki agrolimatyczne do uprawy.• Struktura odmianowa uprawy odpowiada zapotrzebowaniu na surowiec w przemyśle tytoniowym.• Ugruntowana tradycja przetwórstwa tytoniu i rosnący eksport wyrobów tytoniowych.• Przemysł tytoniowy jest dużym działem przetwórstwa produktów rolnych oraz charakteryzuje się wysokim stopniem zglobalizowania i wysoką dynamiką rozwoju (rosnąca produkcja i eksport).• Polska jest dużym producentem wyrobów tytoniowych UE.	<ul style="list-style-type: none">• Rozdrobniona struktura podmiotowa uprawy tytoniu – małe efekty skali.• Słaba integracja pionowa plantatorów z przemysłem tytoniowym, gdyż zakłady funkcjonują w strukturach transnarodowych koncernów tytoniowych.• Duży import surowców w przemyśle.• Uprawa tytoniu jest silnie skoncentrowana w układzie terytorialnym – negatywne skutki w kontekście rozwoju zrównoważonego rolnictwa.• Duże wahania produkcji pod wpływem warunków pogodowych.• Niedostateczna wiedza większości rolników w zakresie upraw specjalnych.• Niedostateczne wyposażenie gospodarstw w rolnych w maszyny do uprawy, zbioru i suszenia tytoniu.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">• Korzystne zmiany struktury podmiotowej plantatorów oraz dobra organizacja plantatorów w grupach producentów.• Stabilny popyt na wyroby tytoniowe w kraju i zagranicą - uzależniający charakter konsumpcji.• Rozwój produkcji tytoniu będzie elementem zrównoważonej produkcji rolnej, w tym jej bioróżnorodności.• Postęp hodowlany i modernizacja produkcji szansą na jej zwiększenie i poprawę efektywności.• Programy wsparcia działów specjalistycznej produkcji rolnej, w tym w zakresie tworzenia grup producentów, której celem jest wzmocnienie pozycji przetargowej w łańcuchu dostaw.• Zwiększenie zakupu polskiego tytoniu przez	<ul style="list-style-type: none">• Regulacje rynkowe i podatkowe oraz regulacje ustawowe w zakresie zapobiegania uzależnieniom od używek szkodliwych dla zdrowia.• Niekorzystne zmiany klimatyczne i nasilenie się ekstremalnych zjawisk pogodowych, w tym w szczególności okresy suszy i opady gradu.• Silna pozycja rynkowa transnarodowych koncernów tytoniowych, które zaopatrują się w surowiec zagranicą.• Silna konkurencja ze strony nielegalnego importu tytoniu i wyrobów tytoniowych.• Silna konkurencja ze strony produktów substytucyjnych (np. e-papierosy).• Małe zainteresowanie młodych rolników produkcją ze względu na niską jej rentowność i dużą

⁴ Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r., https://www.gov.pl/documents/1079560/1080340/20190531_Om%C3%B3wienie_sprawozdania_za_2018.pdf/6be02bc0-10c6-6136-0c11-4d38d9d05965, (data odczytu 24.09.2019)

⁵ Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r.o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, (Dz. U. 1996 Nr 10 poz. 55).

koncerny tytoniowe działające w kraju.

- Utworzenie organizacji międzybranżowej działającej na rzecz sektora i reprezentującej interesy sektora na zewnątrz.
- Produkcja nowych produktów z tytoniu (np. specyficzne białko) na bazie krajowego surowca.

pracochłonność.

- Rosnąca świadomość społeczeństwa w zakresie negatywnego palenia tytoniu na zdrowie oraz liczne kampanie promujące zdrowy styl życia.

3. Ocena zależności między mocnymi i słabymi stronami, a szansami i zagrożeniami

Polska dysponuje dogodnymi warunkami rozwoju produkcji tytoniu, a decydują o tym zarówno czynniki glebowo-klimatyczne, ugruntowana tradycja, jak i zasoby czynników produkcji. W konsekwencji Polska jest drugim producentem tytoniu w UE, a struktura odmianowa uprawy odpowiada zapotrzebowaniu ze strony przemysłu tytoniowego. Przemysł tytoniowy należy do najnowocześniejszych branż gospodarki i charakteryzuje się wysoką dynamiką rozwoju. Proces koncentracji struktur produkcyjnych oraz duże bezpośrednie inwestycje zagraniczne i modernizacyjne w przemyśle tytoniowym skutkowały wzrostem efektywności gospodarowania oraz rosnącym zapotrzebowaniem na surowiec przy równoczesnym wzroście wymagań jakościowych. Sektor tytoniowy jest również jednym z lepiej zorganizowanych pod względem infrastruktury rynkowej. Podstawą współpracy z plantatorami są umowy kontraktacyjne. Mocną stroną sektora jest kapitał ludzki, gdyż zarówno plantatorzy, jak i pracownicy przemysłu tytoniowego dysponują dużym doświadczeniem i kwalifikacjami umożliwiającymi osiągnięcie dobrych wyników produkcyjnych.

Procesy restrukturyzacji i modernizacji stanowiły podstawę rozwoju sektora, który osiągał dobre wyniki ekonomiczne i finansowe. Procesy te nie rozwiązały wszystkich problemów, które w przyszłości mogą ograniczać konkurencyjność sektora. Główną słabością pozostaje rozdrobniona struktura plantatorów, ale wykazują oni skłonność do „kooperacji” w ramach większych podmiotów gospodarczych (np. grup i organizacji producentów). W konsekwencji plantatorzy osiągają większe korzyści z efektów skali i generują niższe koszty transakcyjne pozyskiwania surowca w przemyśle tytoniowym. Słabą stroną branży jest duży import tytoniu oraz nielegalne obroty tytoniem i wyrobami tytoniowymi.

Szansami rozwoju sektora tytoniowego są pozytywny wpływ uprawy na bioróżnorodność produkcji rolnej i jej zrównoważony charakter. Istotną rolę w tym zakresie odegrają innowacje technologiczne (np. rolnictwo precyzyjne), które umożliwiają efektywne wykorzystanie nowoczesnych odmian i środków plonotwórczych. Kontynuacja procesów koncentracji uprawy korzystnie wpłynie na jej techniczną efektywność, która jest podstawą trwałych przewag konkurencyjnych. Szansą rozwoju sektora będzie rosnący popyt na wyroby tytoniowe w kraju i na rynkach zagranicznych, przy jednoczesnym zwiększeniu kontraktacji tytoniu krajowej produkcji przez koncerny tytoniowe działające w kraju.

Głównymi zagrożeniami rozwoju sektora może być spowolnienie procesów koncentracji bazy surowcowej oraz rosnące ryzyko produkcyjne związane z niekorzystnymi zmianami warunków pogodowych. Zagrożeniem sektora będą małe zasoby wody, które negatywnie wpłyną na plonowanie. Rosnące wymagania dotyczące zrównoważonej produkcji i ochrony środowiska będą wymuszały na plantatorach stosowanie innowacyjnej

technologii, która będzie generowała wysokie koszty kapitałowe, a tym samym negatywnie wpływała na konkurencyjność. Zagrożeniem jest słaba integracja pionowa przetwórstwa z bazą surowcową. Rozwój sektora będzie determinowany regulacjami prawnymi, które dotyczą podatków, zakazu reklamy oraz palenia tytoniu w miejscach publicznych. Rynek tytoniu należy do najbardziej uregulowanych rynków, gdyż uprawa wymaga wpisu do rejestru oraz umowy kontraktacyjnej z przemysłem tytoniowym. Zagrożeniem dla branży jest także rozwijający się rynek wyrobów substytucyjnych (np. e-papierosów).

Ocena mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w sektorze tytoniowym wykazała, że możliwe jest efektywniejsze wykorzystanie jego mocnych stron i szans (potencjału) oraz częściowa eliminacja słabych stron i zagrożeń. Cel ten będzie można osiągnąć poprzez:

- stymulowanie procesów koncentracji uprawy w dużych podmiotach gospodarczych, w tym poprzez wszelkie formy współpracy i kooperacji gospodarstw rolnych (np. grupy i organizacje producentów),
- modernizacja gospodarstw rolnych poprzez inwestycje w nowoczesną i precyzyjną technologię uprawy, w tym wykorzystanie postępu w hodowli nowych odmian i mechanizacji uprawy,
- wdrożenie metod zrównoważonej produkcji rolnej, w tym efektywnej gospodarki wodą i środkami plonotwórczymi,
- wykorzystanie instrumentów interwencji rynkowych, których efektem będzie poprawa efektywności gospodarowania, o ile tytoń zostanie dodany do sektorów, dla których możliwe jest wdrożenie sektorowych interwencji rynkowych.

4. Identyfikacja potrzeb w zakresie interwencji rynkowych wraz z rekomendacjami wdrażania

Na podstawie wyników analizy charakterystyki sektora tytoniowego, w tym w szczególności jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń funkcjonowania w przyszłości zidentyfikowano potrzeby w zakresie interwencji rynkowych. Zdefiniowane potrzeby działań o charakterze inwestycyjnym usystematyzowano w grupach odpowiadających sektorowym celom WPR:

- planowanie i organizacja produkcji, której celem jest jej dostosowanie do popytu pod względem jakości i ilości, optymalizacja kosztów produkcji i zwrotu inwestycji oraz stabilizacja cen producenta,
- usprawnienie podaży i dystrybucji surowca tytoniowego,
- poprawa konkurencyjności kosztowej w średnim i długim okresie, w tym poprzez inwestycje modernizacyjne,
- wzmocnienie pozycji przetargowej gospodarstw rolnych w łańcuchu dostaw,
 - inwestycje związane z zakładaniem plantacji: przygotowanie rozsady,
 - inwestycje w innowacyjne i precyzyjne maszyny do uprawy tytoniu: agregaty uprawowe oraz środki transportu,
 - inwestycje w budynki i budowle wykorzystywane w uprawie tytoniu: suszarnie liści, rozsadniki, hale maszyn rolniczych i magazyny chemicznych środków plonotwórczych,

- tworzenie grup i organizacji producentów,
 - zakup i instalacja systemów teleinformatycznych oraz oprogramowania komputerowego w zakresie: cyfryzacji technologii i organizacji uprawy, wymiana informacji z organizacjami branżowymi, dostęp do aktualnej informacji rynkowej,
 - szkolenia dotyczące innowacyjnych i precyzyjnych metod uprawy.
- rozwój zrównoważonej technologii produkcji poprzez wdrożenie innowacyjnych praktyk i technik, które są przyjazne dla środowiska naturalnego w zakresie metod uprawy odpornych na agrofagi, zagospodarowania i utylizacji produktów ubocznych i odpadów, zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych (gleby i wody) oraz zachowania bioróżnorodności,
- działania na rzecz łagodzenia niekorzystnych zmian klimatycznych, a tym samym redukcja ryzyka produkcyjnego,
- inwestycje w maszyny rolnicze umożliwiające nawożenie organiczne i utrzymanie gleb w dobrej kulturze poprzez zwiększenie zawartości próchnicy,
 - inwestycje w maszyny i urządzenia umożliwiające efektywną, oszczędną i przyjazną dla środowiska naturalnego:
 - ✓ gospodarkę wodą (np. obiegi zamknięte), w tym także systemy nawadniania i ochronę roślin (opryskiwacze),
 - ✓ gospodarkę ściekami (np. oczyszczalnie ścieków w obiegu zamkniętym i ich wykorzystanie jako nawozy naturalne),
 - ✓ stosowanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, w tym budowa stanowisk do bioremediacji pozostałości po środkach chemicznych, środkach plonotwórczych,
 - inwestycje w maszyny i urządzenia do wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej: elektrownie wiatrowe, panele słoneczne, fotowoltaika oraz utylizacja produktów ubocznych i odpadów (łodygi) w biogazowniach,
- działania minimalizujące ryzyko występowania sytuacji kryzysowych oraz działania na rzecz zarządzania ryzykiem kryzysowym,
- zakup i instalacja systemów teleinformatycznych oraz oprogramowania komputerowego w zakresie: cyfryzacji technologii i organizacji uprawy, wymiana informacji z organizacjami branżowymi, dostęp do aktualnej informacji rynkowej,
 - szkolenia dotyczące innowacyjnych i precyzyjnych metod uprawy.

Na podstawie zidentyfikowanych potrzeb działań interwencyjnych w sektorze tytoniowym oraz uwzględniając sektorowe cele WPR rekomenduje się wdrożenie następujących działań i instrumentów:

- wsparcie działań inwestycyjnych, które będą skutkowały wzrostem modernizacji gospodarstw rolnych (np. maszyny, budynki, budowle i urządzenia, środki transportu) i innowacyjności technologii produkcji (np. postęp hodowlany, cyfryzacja, produkcja zintegrowana i precyzyjna) oraz będą prowadzić do poprawy jej technicznej i ekonomicznej efektywności (redukcja kosztów, wzrost wydajności i

produktywności czynników produkcji), która jest podstawą budowy trwałych przewag konkurencyjnych,

- wsparcie działań inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska naturalnego, ekologii, bioróżnorodności produkcji, wytwarzania energii odnawialnej, efektywnej gospodarki wodą, ściekami i odpadami, których efektem będzie zrównoważona i przyjazna dla środowiska naturalnego produkcja rolna,
- wsparcie działań prowadzących do wzrostu kwalifikacji i doświadczenia zawodowego rolników (np. szkolenia, kursy, warsztaty i konferencje) w zakresie: innowacyjnych technologii produkcji, hodowli, ochrony środowiska i ekologii, systemów teleinformatycznych i cyfryzacji oraz dystrybucji i promocji produktów rolnościowych,
- wsparcie procesów koncentracji struktur produkcyjnych (np. grupy i organizacje producentów, spółdzielczość rolnicza) oraz działań prowadzących do intensyfikacji współpracy gospodarstw rolnych z przemysłem przetwórczym (np. kooperacji, powiązań kapitałowych), które będą skutkowały wzrostem koncentracji podaży oraz wzmocnieniem siły przetargowej producentów rolnych w łańcuchu marketingowym,
- wsparcie działań (np. udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, konferencjach) i inwestycji (np. systemy informatyczne, cyfryzacja organizacji gospodarstwa, dostęp do bieżącej informacji rynkowej, systemy nawadniania i ochrony roślin skutkujące ograniczeniem ryzyka produkcyjnego i handlowego w gospodarstwach rolnych,
- wsparcie działań na rzecz innowacji (np. badań nad nowymi produktami z tytoniu).

5. Rodzaje sektorowych interwencji rynkowych

Interwencje rynkowe w sektorze tytoniowym powinny obejmować szerokie spektrum instrumentów ze względu na konieczność osiągnięcia możliwie wszystkich celów WPR.

- Interwencje rynkowe w pierwszej kolejności powinny skutkować wzrostem koncentracji i modernizacji produkcji, a w konsekwencji poprawą jej efektywności i konkurencyjności kosztowej ze względu na pozytywne efekty skali. Efektem poprawy struktur podmiotowych w sektorze, która powinna obejmować wsparcie tworzenia grup i organizacji producentów oraz spółdzielczości, będzie większa koncentracja podaży, a w konsekwencji poprawa pozycji przetargowej rolników w łańcuchu marketingowym.
- Wsparcie działań inwestycyjnych w sektorze tytoniowym powinno skutkować modernizacją gospodarstw rolnych oraz wdrożeniem innowacyjnych technologii bazujących na postępie hodowlanym i cyfryzacji. Inwestycje modernizacyjne w gospodarstwach rolnych umożliwią realizację większości celów WPR, w tym w szczególności w zakresie poprawy efektywności gospodarowania, koncentracji podaży i poprawy jakości, ochrony środowiska i zrównoważonych metod wytwarzania oraz redukcji ryzyka i zapobieganiu sytuacjom kryzysowym. Inwestycje modernizacyjne powinny obejmować: budynki i budowle, maszyny rolnicze, środki transportu, nowoczesny materiał siewny, organizację gospodarki magazynowo i logistyki oraz systemy organizacji i planowania w gospodarstwie rolnym.

- Sektor tytoniowy ma duże znaczenie środowiskowe. W związku z tym interwencje rynkowe powinny obejmować wszelkie działania z zakresu ekologii, ochrony środowiska naturalnego, zrównoważonej produkcji, wytwarzania energii odnawialnej, efektywnej gospodarki energią, wodą, ściekami i odpadami, których efektem będzie zrównoważona i przyjazna dla środowiska naturalnego produkcja. Rekomendowane instrumenty interwencji rynkowych w zakresie zrównoważonej produkcji będą skutkowały łagodzeniem negatywnych zmian klimatu i jednocześnie umożliwią podmiotom sektora dostosowanie się tych zmian. Omawiane instrumenty interwencji rynkowych powinny obejmować wsparcie inwestycji: urządzenia umożliwiające efektywną gospodarkę wodą, zagospodarowanie odpadów (nawozy naturalne, utylizacja produktów ubocznych w biogazowniach), maszyny do nawożenia organicznego, urządzenia wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej.
- Warunkiem efektywnego wdrożenia instrumentów interwencji rynkowych w sektorze tytoniowym jest wzrost kwalifikacji i doświadczenia zawodowego plantatorów. W związku z tym wdrażaniu wymienionych powyżej rodzajów interwencji rynkowych powinno towarzyszyć wsparcie szkoleń i kursów dla producentów z zakresu: innowacyjnych technologii produkcji (np. rolnictwo precyzyjne, produkcja zintegrowana), hodowli odmian tytoniu, ochrony środowiska i ekologii oraz systemów teleinformatycznych (dostęp do informacji rynkowej), cyfryzacji i robotyzacji. Poprawa kwalifikacji i wzrost doświadczenia plantatorów będzie skutkowałą ograniczeniem ryzyka produkcyjnego (np. sytuacje kryzysowe związane występowaniem agrofagów i niekorzystnych zmian klimatycznych) i handlowego.

6. Analiza chłonności ex-ante rekomendowanych interwencji

Wsparcie działań inwestycyjnych w ramach interwencji rynkowych w WPR jest skierowane przede wszystkim do grup producentów i organizacji rolnych, w tym także do gospodarstw rolnych, których formą prawną jest spółdzielnia. Gospodarstwa rolne w Polsce wykazują umiarkowaną skłonność do współpracy i kooperacji w ramach zorganizowanych i zarejestrowanych prawnie podmiotów gospodarczych. Rynek tytoniu charakteryzuje się dobrze zorganizowaną strukturą plantatorów, gdyż według danych MRiRW i ARiMR liczba grup producentów wynosi 10 i zrzeszają one ok. 3,1 tys. członków, co stanowi ok. 67% wszystkich plantatorów. Formą prawną grup producentów są przede wszystkim zrzeszenia (8), a w mniejszym stopniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (2).

Relatywnie duża liczba grup producentów skutkuje tym, że działaniami interwencji rynkowych w ramach WPR zostanie objęta relatywnie duża część plantatorów. W konsekwencji instrumenty interwencji rynkowych będą miały wpływ na modernizację gospodarstw rolnych i inne procesy dostosowawcze w zakresie realizacji głównych celów WPR. Warunkiem koniecznym uzyskania większego wsparcia w ramach instrumentów interwencji rynkowych jest intensyfikacja procesu tworzenia grup i organizacji producentów tytoniu. Spełnienie tego warunku umożliwi osiągnięcie dwóch celów. Po pierwsze zdecydowanie większa liczba podmiotów gospodarczych będzie mogła ubiegać się o

wsparcie inwestycji w ramach WPR. Po drugie sektor tytoniu charakteryzuje się rozdrobnioną strukturą plantatorów, a grupy i organizacje producentów stwarzają realną szansę na wzrost koncentracji struktur produkcyjnych. W tej sytuacji kluczowym zagadnieniem i dużym wyzwaniem dla administracji jest stworzenie odpowiednich uwarunkowań, które będą dla krajowych plantatorów stymulatorem i zachętą do tworzenia grup i organizacji producentów. Koniecznym wydaje się przeprowadzenie z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym i zakrojonej na szeroką skalę kampanii informacyjnej, która przedstawi plantatorom warunki, możliwości i korzyści uczestnictwa w programach wsparcia. Istotną rolę w tym zakresie powinny odegrać związki branżowe i organizacje rolnicze, gdyż efektywne wykorzystanie środków pomocowych umożliwi modernizację dużej części sektora i utrzymanie jego silnej pozycji na rynku UE.